

RAZGOVOR S DUBRAVKOM HRABAR

Razgovarao: Marko Paradžik¹

Dubravka Hrabar rođena je 31. srpnja 1956. godine u Trogiru. Završila je Klasičnu gimnaziju u Zagrebu, a diplomirala na Pravnom fakultetu u Zagrebu 1979. godine. Na poslijediplomskom studiju iz međunarodnoga javnoga i privatnoga prava i međunarodnih odnosa na Pravnom fakultetu u Zagrebu magistrirala je 1986., s radom „Oblik oporuke u međunarodnom privatnom pravu”. Bila je sudački pripravnik, a od 1980. zaposlena je na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Doktorsku disertaciju „Prava djece u porodičnim odnosima” obranila je na Pravnom fakultetu u Zagrebu 1991. godine. Na Katedri za obiteljsko pravo

¹mag. iur., Dom hrvatskih veterana, Park stara Trešnjevka, 4, Zagreb, theodoraspara@gmail.com

zaposlena je od 1987. godine (asistent 1987., docent 1992., izvanredni profesor 1997., redoviti profesor 2001., redoviti profesor u trajnom zvanju 2007.).

Bila je predstojnica Zavoda za građanskopravne znanosti i obiteljsko pravo od 2001. godine, a od 1998. godine predstojnica je Katedre za obiteljsko pravo.

Od 2005. do 2009. godine predsjednica je, a od 2009. do 2013. članica Matičnoga odbora za društvene znanosti – polje prava Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa. Od 2009. do 2012. predsjednica je Nacionalnoga povjerenstva za medicinsku oplodnju Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi (Ministarstva zdravlja). Dekanica je Pravnoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, akad. god. 2015./16. i 2016./17.

Sudjelovala je i vodila desetak projekata različitih ministarstva, Pravnoga fakulteta, sveučilišta i UNICEF-a. Bila je članicom i/ili voditeljicom radnih skupina različitih ministarstava za izradu više zakonskih prijedloga i propisa (Obiteljski zakon, medicinski zakoni, Zakon o pravobranitelju za djecu, Etički kodeks istraživanja s djecom, za ocjenu programa spolnoga odgoja u školama, zakona za primjenu Haške konvencije o otmici djece, izmjena Kaznenoga zakona, izmjena Zakona o suzbijanju diskriminacije itd.), u jednom mandatu članica Vijeća za djecu pri Državnom zavodu za zaštitu materinstva, djece i mladeži, u tri navrata članica delegacije RH za obranu izvješća o pravima djeteta

(te glavni stručnjak u izradi Prvoga izvješća o stanju prava djece u RH) pri Odboru za prava djeteta u Ženevi, članica Povjerenstva za etiku i deontologiju Zbora liječnika Hrvatske te nekoliko Vladinih radnih skupina (za izradu nacionalnoga programa za Rome, za zaštitu djece i mladeži od štetnoga utjecaja medija itd.).

Tijekom znanstvene karijere boravila je na usavršavanju na London School of Economics, Asser Institute – Haag (Nizozemska), Ludwig-Maximilians-Universität München (Njemačka).

Godine 2000. izabrana je za stalnu vanjsku znanstvenu savjetnicu Ustavnoga suda Republike Hrvatske. Uz to, vanjska je suradnica Hrvatskoga leksikografskoga zavoda „Miroslav Krleža” za pravna izdanja te urednica struke „obiteljsko pravo“. Dobitnica je nagrade za životno djelo za promicanje prava djeteta Vlade RH 2005. godine.

Objavila je više od 120 radova – znanstvenih i stručnih, kako u domaćim tako i stranim publikacijama. Sudjelovala je na gotovo 70 međunarodnih i domaćih znanstvenih i stručnih skupova s vlastitim priopćenjima, utječući tako na rasvjetljavanje aktualnih pravnih problema i njihovo rješavanje na razini jurisprudencije i legislative.

Od 2004. do 2012. godine glavna je urednica „Zbornika Pravnog fakulteta u Zagrebu“.

Bila je članica uredništva nekoliko znanstvenih i stručnih časopisa te članica nekoliko svjetskih i domaćih strukovnih

udruženja. Od 2000. godine članica je Akademije pravnih znanosti Hrvatske. Također, članica je Etičkoga povjerenstva u izborima zastupnika u Hrvatski sabor (2020.) i članica Iustitia et Pax (2019.).

U poslijediplomskoj nastavi bila je voditeljica dvaju poslijediplomskih studija i predavačica na nekoliko njih na Pravnom fakultetu u Zagrebu i drugim sastavnicama Sveučilišta, te u inozemstvu (Ljubljana, Sarajevo, Potchefstroom University). Osniivačica je i voditeljica sveučilišnoga interdisciplinarnog poslijediplomskog studija „Prava djece“ na Sveučilištu u Zagrebu (2011.).

U dodiplomskoj nastavi na matičnome fakultetu predaje na osam kolegija te kao nastavnica sudjeluje na jednom izbornom predmetu na Medicinskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Bila je mentorica za izradu sedam magistarskih radova i pet doktorskih disertacija.

Govori i piše njemačkim, engleskim, francuskim i talijanskim jezikom te poznaje starogrčki i latinski jezik.

Udana je i majka dvoje odrasle djece.

Postoji li faktična razlika u pojmu obitelj i pojmu brak te bi li to bilo dobro pravno regulirati u Obiteljskom zakonu?

Pojmovi obitelj i brak pravno su različiti pojmovi. Brak je pravna osnova na kojoj se gradi obitelj, no jednako tako obitelj može

nastati i zasnivanjem izvanbračne zajednice. Od prvih međunarodnih ugovora kojima su na općenitoj razini uređeni brak i obitelj, odnosno njihovo zasnivanje, pa sve do novijih europskih dokumenata, razlikuje se pravo na osnivanje obitelji od prava na sklapanje braka. Dakle, riječ je o dvama pravima, a nacionalni pravni sustavi odlučuju kojim će mjerama i kroz koje propise detaljnije urediti obitelj, odnosno brak. Od pravnoga uređenja valja razlikovati naše privatno razmišljanje utemeljeno na emocijama o tome koga sve smatramo članom obitelji. Valja napomenuti da u hrvatskoj lingvistici, ali i u pravnome rječniku, postoje u vezi s ovim pitanjem dva opet različita pojma, a to su obitelj i porodica. Ovo posljednje predstavlja u srodstvu utemeljeno poimanje, poznato još kao svojta, rodbina i sl. I povijesno gledajući, porodice su bile širi pojam i obilježile su povijest i politiku raznih naroda. Kad smo u području obiteljskoga prava, onda moramo znati da je definicija obitelji poželjan, iako vrlo riskantan pothvat. Obitelj je teško definirati izvan notornih odnosa kao što su majka – otac – dijete (djeca). Mnoštvo je različitih mogućnosti, odnosno osoba koje bi sve mogle tvoriti obitelj. Čini se da je najvažniji kriterij zajedničkoga obitavanja (otud i riječ: obitelj) osoba koje su povezane nekom pravnom osnovom, a najčešće je to srodstvo. Zašto je katkad teško definirati obitelj? Dat ću primjer: majka koja stanuje s kćeri i zetom obitelj su jer su povezani srodstvom (krvnim i tazbinskim) i žive zajedno. No druga kći te iste majke

koja ne živi s njima pravno ne bi bila obitelj. Razlozi zbog kojih bi bilo dobro definirati obitelj jesu učinci i zaštita koju joj obiteljsko pravo pruža. Međutim, postavlja se pitanje možemo li pripadati dvama ili više obitelji? Onoj s roditeljima, onoj s bračnim drugovima, braći i sestrama s kojima više ne živimo ... Tu nastaje emocionalno ranjiva situacija, jer mi pod pojmom obitelji uobičajeno smatramo sve osobe koje su nam bliske i koje volimo. Nerijetko se čuje da se u nabrajanju članova obitelji spominju i kućni ljubimci, a da i žena i muž koji nemaju djece ili su ih djeca napustila jesu obitelj. Kad bi, pravno gledajući, tomu bilo tako, onda bismo imali istoznačnicu pojma brak i obitelj. Pravo se ne može stvarati na osnovi želja i osjećaja. Stoga je važno razlikovati pravnu definiciju od „emocionalne“, kako glede pravnih učinaka tako i u odnosu na našu psihičku stabilnost. Naime, svatko voli imati obitelj, to je prirodna potreba i možemo se osjećati itekako pogođenima kad pravno svojom obitelji ne bismo smatrali onoga koga volimo. Međutim, to ne može biti pravni „ključ“, jer u pojedinoj će situaciji dovesti do proturječja, pa tako primjera radi svojom obitelji ne bih smatrala sestru s kojom ne živim, a s kojom sam u sudskom sporu, a drugu sestru s kojom isto tako ne živim, ali se slažem, smatrala bih obitelji. Uvjerenam da osnovni kriterij mora biti zajedničko obitavanje i/ili srodstvo. Kad postavljate pitanje o poželjnosti pravne regulative, podsjećam da su se prije tri godine kad je nacrt novoga Obiteljskoga za-

kona došao pred Vladu RH našli kvazi-moralisti koji su napadali prijedlog radne skupine koji je određivao da obitelj čine majka, otac i djeca, roditelj koji s djetetom ne živi te drugi srodnici koji zajedno žive, spominjući tragične slučajeve bračnog para koji je izgubio dijete i sličnih slučajeva. Međunarodni dokumenti kad govore o obitelji uvijek spominju djecu. Bez djece nema obitelji. U Obiteljskom zakonu obitelj se spominje nebrojeno puta, a na kraju ne znamo tko čini obitelj. Moj je dojam da su različiti liberalni lobiji „minirali“ takav nacrt iz želje da se istospolno orijentiranim osobama prizna pravo na zasnivanje obitelji (bez obzira na to što ne mogu imati zajedničku djecu). Smatram neozbiljnim i nekonzistentnim da različiti drugi zakoni navode definiciju obitelji, odnosno tko se sve smatra članom obitelji – za primjenu toga zakona, a obiteljsko zakonodavstvo od toga bježi.

Je li SDP-ova vlast željela uvesti pojam homoseksualnoga braka u Obiteljski zakon?

Da, to je točno. Spriječio ih je referendum kojim je promijenjen Ustav RH i kojim je brak definiran kao životna zajednica žene i muškarca.

Možete li ukratko nabrojiti koje sve mane ima Obiteljski zakon donesen u vrijeme SDP-ove vlasti?

Riječ je o izrazito lošem zakonu, kako u sadržajnome smislu tako i u nomotehničkom. On je preobiman, loše sistematiziran, protuustavan, nelogičan, nejasan, kompliciran, nedosljedan, proturječan samome sebi, nepravedan. Nažalost, on je pokazao sav jad „revolucionarnih“ ideja koje nemaju svoj temelj u razumijevanju kulture, pa i pravne, hrvatskoga društva, njezine tradicije i običaja, već je postao konglomerat različitih tobože europskih ideja. Obiteljska su zakonodavstva vrlo specifična za svaku pojedinu zemlju i to je razlog što se o obiteljskome zakonodavstvu ne pregovara prilikom ulaska u članstvo Europske unije. Dakako, postoje pravni instituti koji su istovjetni ili slični, no u mnogome postoje pojedinosti koje razlikuju sjever i jug, istok i zapad Europe, pa tako i svijeta. Zbog činjenice njegove protuustavnosti i eklatantnoga kršenja vladavine prava, ovaj je Zakon na ocjeni ustavnosti kod Ustavnoga suda, pa valja pričekati kakva će biti njegova odluka. Moram kazati da ovako loš zakon nisam susrela u svojoj dugogodišnjoj praksi.

Jesu li vam poznate poteškoće primjene u praksi s potonjim zakonom i kako su generalno suci reagirali na taj zakon?

Kad se prvi put susretnete s ovim Zakonom, bilo da ste student prava, sudac, odvjetnik, socijalni radnik, jedino je pitanje: „Tko je ovdje lud?“ Kroz ovih gotovo pet godina nisam čula ni od jed-

ne osobe pohvalu na račun Zakona. Naši se studenti užasavaju nemogućnosti da ga dokuče, suci se pokušavaju dovinuti kako da ga na dopustiv način zaobiđu, odvjetnici ga smatraju štetnim, a socijalni radnici neprihvatljivim. Dakako, postoje odredbe, a to su većinom one preuzete iz ranijeg Zakona koje se nisu mijenjale i u tom dijelu stojimo koliko-toliko na „čvrstim nogama“. Koliko mi je poznato iz neposrednih kontakata sa sucima, oni priželjkuju donošenje novoga zakona koji će biti jasan, koji ne će neprestano upućivati s odredbe na odredbu, koji će doista štiti interese djece, koji će riješiti neke dvojbe imovinskopravnih odnosa u braku, koji će riješiti pravne praznine, omogućiti učinkovito sudovanje. Vrlo su često praktičari suočeni s rješenjima koja su upravo suprotna onome u što se zakonopisac „zaklinjao“. Naime, sve je vrvjelo od „zaštite interesa djece“ i njegove suvremenosti, da bismo imali zakonske odredbe koje otežavaju pristup sudu, koje omogućavaju dugotrajne postupke prvo pred centrom za socijalnu skrb, a potom na sudu, osobito kad je riječ o roditeljskim pravima u odnosu na bitne odluke o djetetu, odvjetnici često pribjegavaju podnošenju privremenih mjera kako bi zaštitili svoje stranke pa time opterećuju sudove, Zakon nepotrebno apriorno ne vjeruje roditeljima, pa bili oni i suglasni oko nečega (primjerice raspolaganja dječjom ušteđevinom). Najlošija je, a iz temelja nanovo uređena, roditeljska skrb. Upravo je bolno kako Zakon favorizira samostalnu roditeljsku skrb čim nema dogovo-

ra roditelja oko djeteta. Time je najviše naštetio djeci koja gube drugoga roditelja iz prisutnosti u svojem životu, a najčešće su to očevi.

Valja spomenuti i jednu pogubnu novinu, a to je zabrana potpunoga lišenja poslovne sposobnosti. Ideja da se time štite osobe od, ja bih to nazvala „lažnog očuvanja njihova dostojanstva“ dovela je do sasvim suprotnih posljedica – osoba koja je teško dementna itekako je izložena riskantnim potezima koji njoj ili njezinoj imovini mogu naštetiti. Suci su se tome dovinuli pa ne donose rješenje kojim navode da se osobu potpuno lišava poslovne sposobnosti, već je lišavaju po principu: 1 + 1 + 1 + 1 = sve. Usto, primjerice, zbog loše zakonske stilizacije u pretpostavkama za lišenje poslovne sposobnosti ne biste mogli lišiti poslovne sposobnosti osobu koja zbog duševne bolesti ugrožava svoje susjede ili kolege na poslu.

Je li otac s majkom u problematici skrbi nad djetetom u ravnopravnom položaju u praksi i zakonu?

Promatrano kroz prizmu zakona, žena i muškarac ravnopravni su u svemu, pa tako i kao roditelji u roditeljskoj skrbi. Međutim, kako sam spomenula, očevi mahom prolaze lošije jer u pravilu osobito kod sasvim male djece pristaju na to da dijete živi s majkom, a ako se ne usuglase s nekom njezinom idejom, sud

majci dosuđuje samostalnu roditeljsku skrb. Možemo zamisliti situaciju kad bi jedan roditelj htio djetetu operirati klempave uši, a drugi smatra da to nije potrebno. Njegovo protivljenje izbacit će ga iz orbite donošenja odluke o zdravlju djeteta.

Možete li ukratko nabrojiti koje ste Vi izmjene Obiteljskoga zakona predlagali?

Radna je skupina kao predložak imala Obiteljski zakon iz 2003. s njegovim kasnijim manjim izmjenama 2007. godine, jer su ga svi praktičari, na temelju anketa koje je relevantno ministarstvo provelo 2010. godine, smatrali dobrim. Mi smo ga htjeli malo osuvremeniti pa smo tako primjerice predvidjeli obvezu davanja izjave pred javnim bilježnikom o postojanju i prestanku izvanbračne zajednice kako se njezini učinci ne bi protegli i na one koji to ne žele, modificirali smo roditeljsku skrb dajući jednake mogućnosti oboma roditeljima, osuvremenili smo u jednom dijelu odredbe o podrijetlu djeteta u slučaju medicinski potpomognute oplodnje, revidirali smo mjere za zaštitu maloljetne djece u skladu sa zahtjevima psihologa i socijalnih pedagoga, promijenili smo neke odredbe o uzdržavanju i osuvremenili imovinske odnose bračnih drugova. Mnogo je toga napravljeno, stručno i argumentirano. Za svaku odredbu napisali smo valjano obrazloženje zašto ona mora glasiti upravo tako kako glasi.

Je li usvajanje Istanbulske konvencije doprinijelo sprječavanju nasilja nad ženama i je li u toj konvenciji prisutna rodna ideologija?

Istanbulska konvencija prema mojem je mišljenju suvišak u našem pravnom prostoru i ona je sredstvo za širenje rodne ideologije. Sve kad se u mnoštvu odredaba ne bi ni spominjala rodna ideologija, Konvencija bi imala malen učinak. Rodna je ideologija prisutna, štoviše, to je prvi europski dokument koji spominje pojam rodnoga, a doista ne vidim smisla da se primjerice u dokumentu koji se bavi nasiljem nad ženama i u obitelji spominje potreba iskorjenjivanja kulturnih običaja i tradicija koji počivaju na „stereotipnim rodnim ulogama“. Vjerujem da je dostatno postaviti si pitanje zašto bismo na tragu Istanbulske konvencije trebali ukinuti našu baštinu u čijim su običajima strogo odvojene ženska i muška uloga (primjerice hvarska uskršnja procesija u kojoj ne sudjeluju žene ili narodna kola s muško-ženskim ulogama i sl.). Riječ je o kulturnome identitetu hrvatskoga naroda koji bi valjda u skladu s idejom Konvencije trebalo zamijeniti s nečim drugim. Isto tako, Konvencija obvezuje države na pouku o rodnoj ideologiji na svim razinama obrazovanja i izvan obrazovnoga sustava (spominje sportska, kulturna i slična okruženja, medije, slobodno vrijeme). Dakako, nepotrebno je spominjati da je glede školskoga odgoja djece ovakav izričaj suprotan nekolicini među-

narodnih (pa i europskih) ugovora koji roditeljima jamče pravo da od države traže da njihovoj djeci osigura obrazovanje u skladu s roditeljskim vjerskim, filozofskim i pedagoškim uvjerenjima. Sve ono što služi iskorjenjivanju ili barem smanjenju nasilja nad ženama i u obitelji, postojalo je i postoji u hrvatskom zakonodavstvu. Pitanje je samo primjene propisa, usklađivanja sudske prakse, promptnoga i preventivnoga reagiranja. Držim da je nepotrebno isticati koliko je bilo koji oblik nasilja, bilo koga prema bilo kome – neprihvatljiv i za osudu. No često se u našem političkom i širem društvenom prostoru nađe tema na kojoj se grade bodovi, uz obećanja kako će sve jednoga dana biti bolje i drukčije. Stručno gledajući, treba napraviti preduvjete da nasilja bude što manje, da bude društveno neprihvatljivo i osuđeno, a ne da nestručne osobe s javne scene pune medije svojim izjavama i diktiraju javne politike. Stvarne podatke o količini nasilja nad ženama nisam popratila od donošenja Istanbulske konvencije, no dojam je da ono nije smanjeno, naprotiv, čini se da je nasilja još više. Tomu su vjerojatno uzroci ne to što je Konvencija ratificirana, već što se ne bavimo uzrocima nasilja. Koliko smo mogli svojedobno pročitati neke podatke u susjednim zemljama, ta se brojka nije smanjila usvajanjem Istanbulske konvencije. Ako je vjerovati podacima koje iznose neki mediji, osim što je u sigurnim kućama sve manje mjesta, tijekom 2019. godine ubijeno je 13 žena, pet više nego 2018. Vjerojatno je i broj nasilja nad žena-

---

ma i u obitelji koji ne završi smrću isto tako u porastu. Zamjeram što Istanbulska konvencija pretjerano proširuje utjecaj nevladinih organizacija i udruga civilnoga društva u odnosu na ulogu države, kojoj pak nameće odgovornost za nečinjenje i propuste, čime se stvara paralelni sustav.

Kakva je kod nas praksa u procesu posvajanja djeteta i jeste li za to da dijete posvajaju istospolni parovi?

Posvojenje djeteta vrlo je human institut kojim se zbrinjava dijete bez ikakve ili odgovarajuće skrbi bioloških roditelja. Već godinama svjedočimo gomilanju predmeta/zahtjeva za posvojenje, pritisku potencijalnih posvojitelja i istodobno velikom broju djece koja ne odrastaju u obitelji mame i tate, već u domovima za djecu, u dječjim SOS selima i udomiteljskim obiteljima. Već godinama imamo između šest i devet parova koji žele posvojiti dijete, no sustav im to onemogućuje. Viđenja rješenja problema su različita, a osobno držim da bi nadležno ministarstvo trebalo dati jasan nalog da se predmeti riješe ili adaptiraju. Jer vrijeme neumitno prolazi, djeca odrastajući izvan obitelji sve su manje zanimljiva da budu posvojena i tako osuđena na djetinjstvo bez majke i oca. Osobno sam protiv toga da dijete posvajaju istospolni parovi i u tome nisam usamljena. Naprotiv, mnogi tako razmišljaju. Štoviše, mišljenja sam da svako dijete prirodno tre-

ba odrastati uz majku i oca, roditelje s kojima će se identificirati po biološkoj, a ne rodnoj pripadnosti, jer svatko od nas nešto je naučio i dobio od oca, a nešto od majke. Svatko od njih ima svoju prirodnu ulogu u razvoju djeteta. Držim da nije korektno govoriti o tome da u Hrvatskoj još nije sazrelo vrijeme za to da istospolni parovi posvajaju djecu i da djeca „trunu u domovima“. Ne vidim što bi se to u razvojnoj psihologiji i biologiji trebalo promijeniti što bi utjecalo na „sazrijevanje u vremenu“. Upiranje u činjenicu da djeca odrastaju u domovima uvreda je za svu onu brojnu djecu kojima je dječji dom bio dom i sigurnost i koja su odrasla uz veliko zalaganje i ljubav domskih djelatnika i postala zdravi i uspješni članovi društva. Domova je uvijek bilo i bit će, problem je što se ne poduzima dovoljno da dijete u njemu provede što kraće vrijeme i na što kvalitetniji način.

Smatrate li da je obitelj kao temeljna jedinica društva danas na Zapadu u krizi, posebice obitelji s više članova djece, i mogu li tu zakonske intervencije uopće pomoći u očuvanju kohezije obitelji?

Ponajprije bih rekla kako postoji sustavna promidžba negativne predodžbe obitelji kao nečega što je u krizi, što se raspada, što nam više nije potrebno. Podatci iz različitih istraživanja govore upravo suprotno – o obitelji kao najvažnijoj europskoj vrijedno-

sti. Prije bi se moglo reći da je zbog načina života i rada obitelji sve teže, no da mladi ljudi ne odustaju od obitelji. Valjalo bi, što zbog demografske situacije, što zbog prosperiteta društva, u Hrvatskoj poslušati demografe i poraditi na pomoći obitelji, jer demografi imaju modele za to. Kohezija u obitelji jest smisao njezina postojanja; ne stvaramo ju da bismo se udaljili jedni od drugih, da bismo se svađali, podmetali si. Naprotiv, obitelj stvaramo da bismo bili sretniji i ispunjeniji, kad je to moguće. Obitelji s više djece je premalo i to nije dobro, no ako fokus maknemo s materijalnoga i usidrimo ga u emocijama, onda ćemo vidjeti da nijedna majka nikada nije rekla kako joj je žao što ima troje, četvero, petero djece. Naprotiv, često čujemo kako žene i muškarci kažu da im je žao što nisu imali još barem jedno dijete više.

Premda je to zasad izvan domene Obiteljskoga zakona, kakav je Vaš stav prema zakonskoj regulaciji pobačaja?

Zakonska regulacija pobačaja važno je pitanje. Pitanje namjernoga, induciranoga pobačaja vrlo je delikatno pitanje, prožeto etičkim, zdravstvenim, pravnim aspektima. Da je jednostavno – već bi odavno bilo riješeno na zadovoljstvo sviju. Zakonsko rješenje mora težiti uravnoteženju interesa žene, muškarca i nerođenoga djeteta. U tom trokutu interesa itekako je važna uloga države da pomogne ženi da na svijet donese dijete, važno je shva-

titi da trudna žena ne može isticati svoja reproduktivna prava u trenutku kad pod srcem nosi drugo biće, i pravno gledajući valja uvažiti postulat da sučeljavanje dvaju neistovrsnih prava (na slobodu raspolaganja svojim tijelom od strane žene i djetetova prava na život) nije prihvatljivo. Svjedoci smo sve većih znanstvenih spoznaja i dokaza o početku ljudskoga života i obrani toga prava nerođenoga djeteta, ali i istodobnoga jačanja liberalističkih i nerijetko ultra-feminističkih pristupa koji traže apsolutnu slobodu žene. Zagovornici su na bojnome polju, a kako će bitka završiti – teško je reći, jer znanstvene istine idu u prilog nerođenom djetetu, a građanske slobode u prilog ženi.

Obitelj Tolj (privatna arhiva)